

Előszó

Néprajzi és antropológiai tanulmányok gyűjteményét tartja kezében a tisztelt Olvasó. Mindenik írás témája más és más, valami azonban mégis összetartja őket: szerzőik egyazon intézményben dolgoznak.

A kolozsvári egyetemen – hosszas, kényszerű szünetekkel meg-megszakítva – az 1898-as évtől, Herrmann Antal egyetemi magántanárrá való kinevezése óta folyik néprajzoktatás. A tanszék Szegedre való költözése után (1919) e folyamat megszűnt, majd 1940-ben éledt újjá és 1948-ig tartott, Viski Károly, Gunda Béla, K. Kovács László közreműködésével. 1943–1947 között a tanszék kiadványaként jelent meg az Erdélyi Néprajzi Tanulmányok sorozat. A szak felszámolása után a kolozsvári tudományegyetemen 1941–1954 között Kós Károly és Nagy Jenő oktatott néprajzot, Faragó József és Antal Árpád pedig népköltészetet. Ezt követően Mitruy Miklós magyar népköltészeti, Péntek János általános etnológiai előadásokat tartott. Ugyanők néprajz tematikájú szakdolgozatokat irányítottak.

A kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Bölcsészkarán a magyar nyelvű néprajz szakos képzés az 1990–1991-es tanévtől kezdődően indult újra dr. Péntek János egyetemi tanár kezdeményezésére. 1990–2002 között a képzés előbb a Magyar Filológiai Tanszék, majd a Magyar Nyelv és Kultúra Tanszék keretében történt. E tanszékből a 2002–2003-as tanévvel kezdődően vált ki a Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék, amely mindmáig az ország egyedüli ilyen profilú tanszéke. Az alap-, a mester- és a doktorképzés szintjén egyaránt biztosít magyar nyelvű képzési programot. Az évek során a tanszéken mintegy 280 szakdolgozat és mesteri dolgozat került megvédésre. Ebben a tanszéki keretben szerzett doktori címet Biró A. Zoltán, Bodó Julianna, Gagyi József, Keszeg Vilmos, Könczei Csilla, Pozsony Ferenc, Szikszai Mária, Tánczos Vilmos, Tötszegi Tekla, Zakariás Erzsébet, Zsigmond Győző. Az utóbbi években a tanszék abszolvensei közül disszertációt készített Fosztó László, István Anikó, Komáromi Tünde, Könczei Csongor, Vincze Kata Zsófia.

Az évek során a tanszéknek sikerült kapcsolatot kiépítenie hazai és külföldi egyetemi, közoktatási, akadémiai, tudományos, kutatói, közművelődési intézményekkel és egyesületekkel.

A képzés keretében a következő diszciplínák oktatása történik: etnológiai és antropológiai alapfogalmak, a néprajzkutatás módszertana, a terepmunka módszertana, a néprajzkutatás története, szövegfolklor, narratív stratégiák,

az emlékezés kultúrája, a népszokások rendszere, vizuális kommunikáció, folklórszemiotika, archetípusok a népköltészetben, dokumentumfilmek, populáris írásbeliség, mitológia, hiedelemrendszerek, népi vallásosság, etnobotanika, öltözködéskultúra, a tárgyak szemiotikája, muzeológia, gazdálkodási stratégiák, Erdély etnikumainak néprajza, tájegységek kultúrája, kulturális interferenciák, a szociális kapcsolatok kultúrája, művészetantropológia. A tanszék vendégtanári programja szemeszterenként más-más, további tárgyak oktatását teszi lehetővé. Remélhetőleg egy következő generáció kutatói habitusát az egyéni kezdeményezések, az európai tájékozódás mellett ez a tantárgykinálat fogja meghatározni.

Az elméleti felkészítés mellett a tanszék folyamatosan gondoskodott a hallgatók terepmunkában, muzeológiai gyakorlaton, külföldi részképzésen, konferenciákon való részvételéről, kutatási eredményeik publikálásáról. A tanszék tagjai és diákjai részt vettek a Kriza János Néprajzi Társaság által kezdeményezett alapkutatásokban. A tanszék, valamint a tanszék és a Kriza János Néprajzi Társaság és az Erdélyi Múzeum-Egyesület közös szervezésében folyamatosan került sor tudományos konferenciákra. A Kriza János Néprajzi Társaság 2002 óta adja ki a *Lenyomatok. Fiatal kutatók a népi kultúráról* című sorozatot. A tanszék doktori képzése *Emberék és kontextusok* sorozattal 2008-tól forrásközlést kezdeményezett a Mentor Könyvkiadó gondozásában.

A szak végzettjei oktatóként, muzeológusként, kutatóként, kulturális referensként, szerkesztőként hasznosítják tudásukat. Közülük többen rendszeresen publikálnak néprajzi írásokat (Ambrus Judit, Bajkó Árpád, Bartha-Balogh Emese, Becze Márta, Blos-Jáni Melinda, Bokor Zsuzsa, Borbély-Bartis Éva, Czégényi Dóra, Deák Ferenc, Demeter Éva, Fodor Attila, Fosztó László, Gazda Andrea, Gazda Enikő, Gyárfás Zsuzsánna, Hegyeli Attila, Ilyés Sándor, Jakab Albert Zsolt, Kali Kinga, Kinda István, Kiss Erika, Kolumbán Levente, Lőrinczi Tünde, Miklós Zoltán, Nagy Magdolna, Nagy Réka, Ozsváth Imola, Peti Botond, Peti Lehel, Páczkán Éva, Salló Szilárd, Szabó Árpád Töhötöm, Szabó Enikő, Szalma Anna-Mária, Szilágyi Levente, Szócs Levente, Tóth Erika, Turai Tünde, Vajda András).

A tanszék tanárai, Demény István Pál, Gazda Klára, Keszeg Vilmos, Pozsony Ferenc és Tánzos Vilmos 1999-ben jelentették meg a *Magyar népi kultúra* című oktatási anyagot, ezt követően a *Szöveggyűjtemény* című mellékletet. 2006-ban a tanszék és Kriza János Néprajzi Társaság közös kiadványaként indult a *Néprajzi egyetemi jegyzetek* című sorozat (Pozsony Ferenc: *Erdélyi népszokások*. Kolozsvár, 2006; Tánzos Vilmos: *Folklórszimbólumok*.

Kolozsvár, 2006; Gazda Klára: *Közösségi tárgykultúra – művészeti hagyomány*. Kolozsvár, 2008; Keszeg Vilmos: *Alfabetizáció, írásszokások, populáris írásbeliség*. Kolozsvár, 2008).

A kötet szerzői valamennyien a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetemen végezték tanulmányaikat. Közülük hatan az 1990 után induló néprajzi képzés oktatói lettek. Három fiatal szerző a néprajzos képzés keretében szerzett oklevél birtokában lett a tanszék tagjává. A kötet végén található szakmai életrajzok jelzik az egyes szerzők tudományos-módszertani érdeklődését, kutatási területét, oktatói profilját. A kötetet az iskolát alapító Péntek János írása nyitja, aki ezúttal nyelvészeti tárgyú tanulmányt közöl, a moldvai magyarság belső, nyelvföldrajzi tagolódásáról. Czégényi Dóra tanulmánya a hiedelmeknek az egyéni életvezetésben és mentalitásban játszott szerepét elemzi. Gazda Klára egy ételféleség, a kalács készítésének és felhasználásának rituális módját rekonstruálja. Keszeg Vilmos a lokális balladát a helyi társadalom narratív és emlékezési stratégiájaként értelmezi. Köncei Csilla a „nemlétező romániai magyar tánc kutatás” beszédmódját elemzi. Pozsony Ferenc az erdélyi társadalom társadalomnéprajzi kutatásának eredményeit foglalja össze. Szabó Árpád Töhötöm a falusi társadalom által működtetett (főként gazdasági jellegű) együttműködési hagyományok történeti típusait és kontextusait tekinti át. Szikszai Mária esettanulmányban foglalja össze egy szakrális objektum hatásait és a létrejött kultusz történetét. Tánczos Vilmos korábbi kutatásait folytatva az archaikus moldvai csángó vallásos tudat angyalképét kísérli meg rekonstruálni.

Kolozsvár, 2008. november 30.

Dr. Keszeg Vilmos